

Jovan Berić
Srpski politički forum

Kulturno-istorijsko nasleđe kao arhetip srpskog naroda i stožer opstanka nacije¹

Apstrakt

U ovom radu se analizira kulturno-istorijsko nasleđe Kosova i Metohije kroz vekove i značaj tog nasleđa, kako za opstanak srpskog naroda kroz četvorovekovno tursko ropstvo i izgradnju moderne srpske države, tako i za utemeljenje, u svakom čoveku, moralnih vrednosti prirodnog prava koje se danas pod uticajem američkog globalizma gube iz svesti pojedinaca. Takođe, analizira se i međunarodni okvir i položaj Republike Srbije u međuzavisnom svetu kako bi se na što bolji način sagledali pozitivni i negativni efekti odluke koja bi mogla poremetiti krhki mir na Balkanskom poluostrvu. Zaključak rada jeste da Srbija, kao zemlja sa bogatim kulturno-istorijskim nasleđem i predanjima koja vekovima opstaju kroz epsku poeziju, mora dobro promisliti o svakom postupku u budućnosti. Nepromišljene odluke bi mogle podeliti već dovoljno heterogen srpski narod, destabilizovati Srbiju i Balkan i trajno baciti ljagu na slavnu srpsku istoriju i njene velikane. Takođe, rešenje kosovskog problema i stav Republike Srbije po tom pitanju daće signal međunarodnoj zajednici za buduće odluke i postupke prema Srbiji.

Ključne reči:

Kosovo i Metohija, srpski narod, kulturno-istorijsko nasleđe, predanje, identitet, međunarodni okvir, položaj Srbije

¹ Sadržaj ovog teksta izložen je na stručnoj konferenciji Kosovo i Metohija kao nacionalno i državno pitanje Republike Srbije, održanoj na Fakultetu političkih nauka u Beogradu 12. januara 2018. godine.

UVOD

Prema rečima Milomira Stepića, primarno mesto u srpskom kolektivnom pamćenju Kosovo i Metohija zauzimaju zato što je unutar tog specifičnog kotlinskog prostora, okruženog i zaštićenog visokim planinskim vencima, formirana centralna teritorija, državotvorno jezgro, nacionalno, versko, kulturno i ekonomsko središte snažne srednjovekovne nemanjičke države.² Ovim slikovitim prikazom prof. Stepić pogađa suštinu kosovskog pitanja i pokazuje važnost i značaj Kosova i Metohije za srpski narod i Republiku Srbiju. Zato, Kosovo i Metohija kao ključno nacionalno pitanje današnje Republike Srbije zahteva kako naučni pristup konferencije i analize na fakultetima i institutima tako i uključivanje medija i otvorene debate ljudi različitih afiniteta i profesija, kako bi se šira javnost što bolje informisala i izgradila svoj stav, jer sumnjam da će rešenje ovog problema zaobići narod Republike Srbije. Naučna problematizacija pitanja Kosova i Metohije će doprineti lakšem donošenju političkih odluka koje će imati dalekosežne posledice po ovaj narod, ma kakve one bile.

Ovaj rad nastoji da predstavi analizu trenutnog stanja i kulturno-istorijskog nasleđa Kosova i Metohije, međunarodni okvir, kretanje i položaj Srbije u njemu. Naime, vekovne nedaće, represija i nemaština usloveli su permanentno povlačenje Srba sa prostora Kosova i Metohije na sever. Iako je taj prostor predstavljao centar srednjovekovne srpske države, danas imamo situaciju da na njemu živi nesrazmerno mali broj Srba u odnosu na stanovništvo druge etničke grupe. Demografskom ekspanzijom, vekovnim proterivanjem, zabranom vraćanja srpskoj etničkoj grupi na prostor Kosova i Metohije, kao i otvaranjem granice između Kosova i Metohije i Albanije tokom druge polovine 20. veka, „Arbanasi su sve više potencirali svoje etničko pravo na teritoriju gde su stekli numeričku prevagu, što im, po tribalističkom principu 'čije ovce, onoga i planina' – tobože automatski i prirodno daje pravo da se 'demokratski izjasne o državnom statusu'”³.

Sa druge strane, imamo konstantnu propagandu Albanaca koji nastoje da relativizuju autohtonost srpskog stanovništva na Kosovu i Metohiji i predstave kvaziistoriju prema kojoj su oni, kao potomci Ilira, doseljavanjem slovenskog stanovništva na Balkan potisnuti u planinske krajeve. „Albanizuju se toponimi, hidronimi, antroponimi i drugi geografski nazivi”⁴, što danas jasno

² Milimir Stepić, *Perspektive Kosova i Metohije u kontekstu globalnih geopolitičkih koncepcija*; Dostupno preko: <https://www.sanu.ac.rs/Izdanja/SrbiNaKosovu/18-StepicMilimir.pdf> (Pristupljeno 23. februara 2018).

³ Milimir Stepić, *Perspektive Kosova i Metohije u kontekstu globalnih geopolitičkih koncepcija*, nav. delo.

⁴ Isto.

možemo videti na Kosovu i Metohiji. Sa druge strane, Srbima u Albaniji se zabranjuje ćirilica, srpski jezik, kao i verski i kulturni običaji. Uništavaju se geografske karte koje svedoče o srpskom poreklu na ovim prostorima, kao i spomenici kulture, da bi se zatro svaki trag srpskog postojanja na tim prostorima.

Zato sam mišljenja da je jako važno sagledati kulturno-istorijsko nasleđe, vrednosti i mitove koje ovi krajevi nose i koji su duboko utemeljeni u srpskom narodu, bez kojih on, kao takav, ne bi ni postojao. Pored kulture i istorije, smatram da ovo pitanje nije moguće rešiti bez uticaja međunarodnog faktora i zato je jako važno sagledati međunarodni okvir ovog problema i analizirati postupke i mogućnosti koji se Republici Srbiji pružaju u konstelaciji ovakvih međunarodnih uslova.

ANALIZA TRENUTNOG STANJA

Mišljenja sam da je dijalog o Kosovu i Metohiji zakasnio i da posle svih ustupaka, a nabrojaću samo neke koje je država Srbija učinila: počevši od izmeštanja pregovora iz Saveta bezbednosti UN, preko potpisivanja briselskog sporazuma, pozivnog broja, posebnog izbornog sistema, pa sve do integracije srpskih sudija i tužilaca u kosovsko pravosuđe, vlast, u proteklih desetak godina, donekle pokazala u kom pravcu će se odvijati dalji pregovori o Kosovu i Metohiji. Svaki od ovih ustupaka je element koji Kosovo i Metohiju približava državnosti. Sa druge strane, Vlada Republike Srbije 2012. godine derogira Ministarstvo za Kosovo i Metohiju na nivo Kancelarije i time smanjuje značaj ovog problema, kako psihološki tako i na nivou organizovanosti i kadrova.

Nadam se samo da poziv na dijalog ne predstavlja, iako činjenice pokazuju drugačije, završni čin pred potpisivanje pravno obavezujućeg sporazuma o sveobuhvatnoj normalizaciji odnosa između Beograda i Prištine, koji zahteva EU, a koji će značiti međusobno neometanje Srbije i paradržave Kosovo u pristupanju međunarodnim organizacijama, pre svega prihvatanje Srbije da se paradržava Kosovo primi u UN. Tim činom bi stavili pečat i trajno se odrekli Kosova i Metohije.

Iako smo izmeštanjem pregovora iz Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija pod okrilje EU došli u situaciju da se na pregovore u Brisel ide u neravnopravnom odnosu (EU umesto uloge nepristrasnog arbitra otvoreno staje na stranu albanskih secesionista), moramo imati u vidu promene koje se danas, brže nego ikada u istoriji, dešavaju u međuzavisnom multipolarnom svetu. Zato ćemo u nastavku rada detaljnije analizirati kulturno-istorijski i međunarodni okvir kosovskog problema.

ANALIZA KULTURE I PREDANJA KAO TEMELJA SRPSKE DRŽAVNOSTI

Organizovanje konferencije o Kosovu i Metohiji na Fakultetu političkih nauka, iako su verovatno već mnoge odluke donete, jako je važno i vredno pohvale. Pre svega, institucija na kojoj se izučava teorija politike i međunarodnih odnosa, kao i socijalna i vrednosna komponenta mnogih problema današnjice mora izneti svoj stav i dati doprinos rešavanju ovog problema. Takođe, dokumentovani govori i radovi objavljeni u zborniku ostaće da svedoče budućim generacijama o ovom turbulentnom vremenu i ljudima koji su ostali dosledni i odani svom narodu, svojoj istoriji, tradiciji i kulturi, o ljudima koji su težili slobodi, istini, pravdi i moralu, koje danas srećemo vrlo retko.

Umesto toga, okrenuli smo se individualizmu, sebičnosti i pohlepi. U javnom životu je zavladao nemoral i primitivizam. Medijske kuće se takmiče koja će prikazati što vulgarniji sadržaj i pobediti u *igri niskih strasti*. Igre koja će svodno ovog društva izbaciti na površinu i pokazati ga širokim narodnim masama ne bi li ih utešio i skrenuo misli koje sežu nekoliko vekova unazad.

Predstavljaju se moderne vrednosti, a one univerzalne, svezremene su skrajnute i zbačene na marginu, na mesto koje se graniči sa ludošću. Međutim, modernost je kratkog daha, danas je jedno, a sutra drugo moderno, dok vrednosti poput morala, solidarnosti, pravde i slobodarskog duha, koji je duboko utkan u tkivo našeg naroda ne prolaze, samo se u zavisnosti od vremena i vlasti razlikuje njihova izraženost. One obitavaju u srpskom narodu upravo kroz kolektivno pamćenje velikih događaja i ponašanja srpskih velikana u njima, koji su takvim viteškim stavom dali primer i ostavili u amanet slobodarski i viteški duh srpskom narodu. Kukulja je uvek bilo, ali se srpski narod vraćao sa novim velikanima. Za to su zaslužni kultura i predanje koji nikada nisu prestali da struje među Srbima.

Kosovska bitka je upravo jedan od tih događaja. Krenula pre više od 600 godina, a još uvek aktuelna u svom punom zamahu i traje do današnjeg dana. Pod četvorovekovnim turskim ropstvom podigla je jednog Karađorđa, jednog Aleksu i Mateju Nenadovića, jednog Stanoja Glavaša, jednog Stevana Sindelića. Da nije postojala svest o Stefanu Nemanji, Rastku Nemanjiću, Stefanu Prvovenčanom, kralju Urošu, kralju Milutinu, Stefanu Dečanskom, caru Dušanu, knezu Lazaru teško da bi se pojavili ovi vitezovi srpskog roda.

Da nisu postojale brojne zadužbine Nemanjića i njihovih potomaka, kao živa slika slavne prošlosti, utočište srpskog naroda i kule koje govore da bitka još uvek traje, ne verujem da bi se tako dizali ustanci i vodile bitke za slobodu. Podignute tokom srednjeg veka one i danas blistaju u punom sjaju i svedoče o svim bitkama, stradanjima, rušenju, ali i o uskrsnuću, oslobođenju i obnovi istih. Teritorija i agresori su se menjali, ali duh Nemanjića i *Kosovski zavet*, plamen koji su oni zapalili, upravo kroz njihove hramove, gradove i utvrđenja nikad nije prestao da gori.

Upravo ta zdanja su održala kontinuitet srpskog naroda. Kroz predanje sa kolena na koleno, besedu roditelja svojoj deci o tim zdanjima i ljudima toga vremena koje deca ne upознаše, prenose se kultura, moral i ostale vrednosti naroda. Oduzmeš li mu kulturu oduzeo si mu život. Obezglavio si ga i obezličio svaku narednu generaciju koja će se oblikovati po standardima drugih, po standardima koji su nekom strancu potrebni. Oduzmeš li narodu kulturno predanje i spomenike oduzeo si mu generacije predaka koji radiše na njegovoj slobodi i ostavio na milost i nemilost šakalima globalizma, koji će ga razdeliti, uništiti mu kolektivni duh i pustiti da izbledi u sećanju svake jedinice, dok svaki pojedinac ne postane neko samom sebi neznan.

Međutim, i taj neznanac kada pogleda u zvezdano nebo, delovanjem podsvesti, moći će da vidi Kosovo u svakom sazvežđu, hram u svakoj zvezdi. Takođe, moći će da vidi i mlečni put kojim su se Srbi, zbog muka i stradanja, 1690, 1740, 1941, 1999. i 2004. iseljavali, ali i put kojim će se vratiti kada im se budu obezbedili ljudski uslovi. Svaka zvezda, svaki hram nosi ime jednog zaštitnika, ktitora i kako je Mile Medić predivno napisao:

Kad čovek zida kuću ne zida je za sebe, nego za svoju decu i unučad. Tako nastaje porodica i domaćinstvo.

Kad vladar zida crkvu ne zida je za sebe, ni za svoje sinove ni unučad, nego za narod koji će je kroz vekove pohoditi. Tako se stvara država.

Kuća je ono što ostaje posle čoveka.

Crkva je ono što ostaje posle vladara.

Kuća ostaje deci, crkva narodu.

A crkva je, čedo moje, velika lađa koja plovi prema dubokim i dalekim nama neznanim vremenima i ljudima. U koji god vek da doplovi dovešće i nas i pokazati nas – našim još nerođenim potomcima.⁵

Upravo su ti potomci, vođeni utemeljenim vrednostima, dizali ustanke protiv Turaka. Ustanke u kojima su ne žaleći život težili slobodi. Sloboda je neprocenjiv pojam u Srba, iako je mnogi jeftino prodadoše. Srpski narod je toliko skupo platio da ona više nema cenu.

O tome svedoči boj na Čegru i Čele-kula, sazidana od kostura glava srpskih junaka stradalih u njemu. Sazidana da plaši, ona je, po našem starom srpskom običaju, kod nas izazvala upravo suprotno. Probudila još veću hrabrost, bes, ljutnju i još jaču želju za slobodom, kao i snagu da se ona čuva bez obzira na posledice. O tome svedoči i govor majora Dragutina Gavrilovića i stradanja branilaca Beograda, Kolubara, Albanska golgota, Kajmakčalan, ali i stradanja u Drugom ratu.

⁵ Mile Medić, *Zaveštanja velikog župana srpskog Stefana Nemanje svom sinu svetom Savi*; Dostupno preko: https://www.rastko.rs/knjizevnost/umetnicka/mmedic/mmedic-zavestanja_c.html (Pristupljeno 23. februara 2018).

Lobanjama svih tih žrtava sazidali bi kulu dovoljno visoku da dosegne one zvezdane hramove i time uspostavi vertikalnu i horizontalnu srpskog naroda od koje se ne sme odstupati. Nema Srbina koji ne bi mogao da uperi prst u tu kulu i pokaže svog pretka.

I ko je taj ko ima istorijsko pravo da odlučuje o ovim svetinjama u koje su uzidani životi svih branilaca slobodarskog duha, morala i pravde? Ko ima pravo da trajno podeli već razdeljenu srpsku naciju?

Iako mi svakim odlaskom u Brisel sve više i više predajemo Kosovo, ono je mnogo moralnije, vekovima Srbe neprestano čuva. Zato nam se poručuje da se odrekemo mita, da se okrenemo budućnosti, jer, kako kaže Matija Bečković, u Evropsku uniju nećemo ući ako se budemo iščega sećali.

U skladu sa evropskim principom jednakosti i inkluzije, a i da se ne bih ogrešio i nabrojao samo ono što su Srbi ostavili svojoj, ali i evropskoj i svetskoj baštini, morao bih da spomenem i Albance sa Kosova i Metohije. Zapadna civilizacija je, pored bele, zahvaljujući njima, dobila i „žutu kuću“ i spasila mnogo života. Naravno, zaboravićemo kako su do tih organa došli, jer, kao što sam naveo, prošlosti se moramo osloboditi i gledati u budućnost. Ljudi koji su dobili te organe sada nesmetano žive, dok su njihovi donori nestali negde u prošlosti.

MEĐUNARODNI OKVIR KOSOVSKOG PROBLEMA

U ovom delu bih napravio digresiju u odnosu na glavnu temu i osvrnuo se na geopolitički okvir međunarodne zajednice, čime bih dovršio celinu koja će pokazati da, pored svih istorijskih i kulturnih vrednosti koje nas emotivno vezuju za Kosovo i Metohiju, a koje sam već analizirao, ni realnost, na koju se pojedinci danas često pozivaju, ne ukazuje da treba žuriti sa brzopletim rešavanjem ovog istorijskog pitanja. Izloženi argumenti u daljem tekstu su ujedno i odgovor na argumente pojedinih „intelektualaca“ da čekanjem pogoršavamo stanje naših ljudi koji žive na Kosovu i Metohiji, da će se priznanjem njihovi socio-ekonomski, životni i radni uslovi poboljšati i da je nama lako da pričamo iz Beograda, aludirajući na to da je Beograd nevažan činilac u rešavanju ovog pitanja, iako se nijedno rešenje ne može doneti bez saglasnosti Beograda kao centra srpske države.

Uzimajući u obzir da je geopolitička situacija nepredvidiva i da postoje *jata crnih labudova* koji se mogu u svakom trenutku pojaviti, ipak ću pokušati, sagledavajući trenutne međunarodne odnose, da iznesem viđenje međunarodnih kretanja i našeg mesta u njima. Naime, Srbija kao mala zemlja, sa dobrim geostrateškim položajem, slobodarskim duhom stanovništva koji se kroz vekove pokazao, i istorijskom tendencijom ujedinjenja srpskog naroda u jednu državu, vekovima unazad predstavlja trn u oku pojedinim zapadnim

zemljama koje jedino zanima njihov lični interes, ne gledajući na posledice koje će njihova dobit ostaviti na druge. Sa druge strane, tu je i istorijsko-religijska bliskost sa Rusima koja kod određenih zapadnih zemalja, instruisanih od strane establišmenta Sjedinjenih Američkih Država, dodatno pojačava animozitet prema Srbiji i Srbima. Cenu takvog gledišta, kao i nesposobnosti naše političke elite da sagleda međunarodne okolnosti, platili smo tokom devedesetih.

Delovanje te propagande moglo se videti i kroz paralisano i nemogućnost međunarodnih institucija da deluju tokom devedesetih i početkom dve hiljaditih. Naime, one su tada bile sredstvo za izvršenje ciljeva najveće sile tog vremena. Ovu tezu potkrepljuje i bombardovanje SRJ 1999. godine bez odluke Saveta bezbednosti UN. Svoju drskost su pokazali i nazivom te akcije „Milosrdni anđeo”. Sa druge strane, vidimo nepoštovanje Konvencije o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine⁶, kao i Konvencije za zaštitu prirodnih dobara za vreme oružanih sukoba⁷. I jedna i druga konvencija jasno navode da se kulturna i prirodna baština moraju čuvati bez obzira na čijoj se teritoriji nalaze i da one predstavljaju ne samo vrednost nacije kojoj pripadaju već i vrednost čitavog čovečanstva. Naime, „oblast Kosova i Metohije (Raško-prirenska episkopija) spada u Evropi, pa i svetu, u prostor sa najvećim brojem hrišćanskih objekata po jednom kvadratnom kilometru”.⁸

⁶ Konvencija o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine, „Službeni list SFRJ”, Međunarodni ugovori, br. 56/74; Dostupno preko: [http://www.kultura.gov.rs/docs/stranice/82128418889499865927/10.%20Konvecija%20o%20zastiti%20svetske%20kulturne%20i%20prirodne-bastine%20\(1972\).pdf](http://www.kultura.gov.rs/docs/stranice/82128418889499865927/10.%20Konvecija%20o%20zastiti%20svetske%20kulturne%20i%20prirodne-bastine%20(1972).pdf)

⁷ Konvencija za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, „Službeni list FNRJ” – dodatak, br. 4/56; Dostupno preko: [http://www.kultura.gov.rs/docs/stranice/82128418889499865927/8.%20Konvencija%20za%20zastitu%20kulturnih%20dobara%20u%20slucaju%20oruzanih%20sukoba%20Hag,%201954\).pdf](http://www.kultura.gov.rs/docs/stranice/82128418889499865927/8.%20Konvencija%20za%20zastitu%20kulturnih%20dobara%20u%20slucaju%20oruzanih%20sukoba%20Hag,%201954).pdf)

⁸ Slobodan Mileusnić, *Duhovni genocid – kulturna katastrofa*; Dostupno preko: <https://www.sanu.ac.rs/Izdanja/SrbiNaKosovu/04MileusnicSlobodan.pdf> (Pristupljeno 20. februara 2018). Ukupna površina Kosova i Metohije iznosi 10887 km², što znači da se na svakih 7,23 km² (=840m x 840m) nalazi po jedan pravoslavni hrišćanski objekt.

Slika 1. Karta važnijih crkava i manastira Kosova i Metohije⁹

Međutim, današnji svet se promenio. Živimo u multipolarnom svetu gde Srbija, kao mala reka tražeći put kroz veliko stenje, treba pronaći mesto za svoj interes u svetu. Udarivši, na prvi pogled, u nesalomivu stenu, ona će je zaobići i pronaći alternativni put, ali će je decenijama polako kruniti i probijati, tako da stena toga i ne bude svesna. Ovim slikovitim prikazom želeo bih da pokažem da treba duboko i detaljno analizirati sva kretanja u međunarodnim odnosima, koja se danas u međuzavisnom svetu menjaju iz dana u dan, i uhvatiti priliku za naš interes. Sa druge strane, moramo sagledati i interese velikih sila i detaljnom analizom pronaći nama najbliže. Zatim se treba postaviti tako da podržavajući interes neke velesile ostvarimo i naš sopstveni. Činjenicu da

⁹ Izvor: Antonijević V. Snežana, *Mogućnosti unapređenja zaštite i očuvanja srpske nacionalne baštine prostora Metohije na početku 21. veka*, doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti, 2013, str. 82.

u međunarodnim odnosima vladaju interesi trebalo bi lukavstvom i umešnošću usmeriti u našu korist.

Da brzo rešavanje ovog problema ne ide nama u prilog govore i stalni pritisci zemalja koje ubrzavaju pregovore u smeru priznanja Kosova i Metohije kao nezavisne države. Zato moramo dobro razmisliti za šta se borimo i šta jednom ili drugom odlukom dajemo do znanja svetu, tj. kakvu im latentnu poruku šaljemo. Tom porukom ćemo pokazati koliko smo spremni da autonomno delamo u budućnosti.

Takođe, ne smemo zaboraviti i na srpsko stanovništvo koje živi na Kosovu i Metohiji. Iako mnogi zagovornici priznavanja nezavisnosti govore da to ide u prilog stanovnicima Kosova i Metohije srpskog etničkog porekla, imamo valjane razloge da sumnjamo i dovedemo u pitanje takav stav. Analizirajući položaj srpske etničke grupe koja žive na području današnje Albanije možemo, opravdano, imati strah za budućnost srpskog stanovništva u slučaju stvaranja druge albanske države.

Sa druge strane, ne možemo sporti ni težnje za stvaranje velike Albanije koje vidimo u mnogim izjavama aktuelnih političara. To bi dovelo do destabilizacije Balkana i, verovatno, prekrajanja granica koje uslovljavaju novi rat. Međutim, toga očigledno nisu svesni albanski političari koji u javnost šalju izjave takvog sadržaja koje bi lako mogle zapaliti ekstremnije orijentisano stanovništvo albanske nacionalnosti. Nisu svesni toga da su i oni stradali od radioaktivnih bombi koje su bačene na prostor južne srpske pokrajine na kojoj upravo oni sada većinski žive. Međutim, ta kvazidržava je pod vođstvom ratnih zločinaca koji gledaju samo interes svoje klike, dok mnogi stanovnici muslimanske veroispovesti žive u strahu od njih i zbog toga čute. Za takvo stanje možemo okriviti srpsko rukovodstvo koje se permanentno ne oglašava na optužbe upućene od strane političara okolnih zemalja i ne reaguje na ponašanje međunarodne zajednice prema osvedočenim zločincima. Svedoci smo da je prećutkivanje genocida u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i njegovo prikrivanje sredinom prošlog veka dovelo do toga da se danas genocid apsolutno negira i govori da su egzekutori dece bili humanisti koji su decu spasavali dovodeći ih u radne logore. Do kojih granica se fabrikuje istina možemo videti i iz primera gde pojedini „eksperti“ govore kako su u Jasenovcu deci prikazivane čak i predstave. Možemo zamisliti šta će se o nekažnjanim zločincima u zadnjem ratu govoriti krajem ovog veka.

Zato srpski narod mora ostati jak i u savremenim uslovima masovnih medija vršiti pritisak na vlast povodom ovih istorijskih pitanja. Srpski narod je 400 godina bio pod Turcima, povlačio se u Velikom ratu sa prostora Srbije, ali se ipak vraćao uz pomoć vrednosti, kulture i mitova koji su duboko usađeni u svakom od nas. Ta snaga se mora probuditi i u savremenom narodu koji je svedok ogromnih „erupcija“ na svetskoj sceni. Srpska reka mora pronaći put, a da se ne uprlja. Da li će to biti tako što će uskladiti interese sa nekom velikom silom ili uspeti da napravi meandar i izbori se za vlastiti put manje je

važno. Važno je da ne menja svoj istorijski krševiti tok. U suprotnom joj prethodi nestanak u sušnim predelima, utapanje u neke podzemne tokove naroda za koje samo istorija zna.

ZAKLJUČAK

Na osnovu analize kulturno-istorijskog nasleđa srednjovekovne srpske države, čije je jezgro zahvatalo područje Kosova i Metohije, utvrdili smo izuzetan značaj crkava, manastira, kao i predanja toga vremena, o kojima ova zdanja svedoče, na identitet i vrednosti srpskog naroda. „Po hrišćansko-pravoslavnom verovanju, crkve i manastiri ne umiru, već samo, usled neprijateljskog razaranja ili neke druge nedaće, zamiru. Prođe i po nekoliko vekova ili decenija pa se ta crkvišta obnove, odnosno zažive. Primer: Manastir Svetih arhangelâ kod Prizrena, zadužbina cara Dušana, razrušen je u 16. veku. Od materijala s ovog manastira podignuta je Sinan-pašina džamija u Prizrenu, koja i danas postoji. Ovaj manastir delom je obnovljen pre nekoliko godina, da bi ponovo stradao marta 2004. godine. Nedavno, ponovo je duhovno obnovljen”.¹⁰ Na osnovu ove tradicije i vrednosti hrišćanstva srpski narod je uspeo da prebrodi mnoge zločine, istrebljenja, pogrome i opstane do današnjeg dana. Upravo iz tog razloga, danas su na sceni drugačiji, perfidniji načini asimilacije. Smanjio se pritisak na narod putem sile i krenulo se na uništavanje identiteta i homogenizaciju sveta, upravo putem uništavanja spomenika kulture koji svedoče o vekovnom postojanju tog naroda i promocijom nemorala i autodestrukcije uvijenih u formu modernosti.

Međutim, bez tih svetinja, priče o njima i ljudima koji su ih izgradili i vodili srpski narod kroz vekove on, kao takav, ne bi postojao. Zato se kulturno-istorijska baština na ovim prostorima mora sačuvati po svaku cenu, a to propisuju i već pomenuti međunarodni dokumenti (Konvencija za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, Konvencija o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine). Pozivajući se na te dokumente možemo, zajedno sa osveštavanjem međunarodne zajednice, pokazivanjem naučnih radova, slika i video materijala koji svedoče o tome šta se zaista dešavalo na Kosovu i Metohiji, izboriti da ta baština nikada ne padne u ruke onih koji su je vekovima sknavili.

Sa druge strane, analizirana je sadašnjost, želje srpskog naroda kako na prostoru severne i centralne Srbije tako i Srba na Kosovu i Metohiji. Imajući u vidu da je većina stanovništva za očuvanje Kosova i Metohije u sastavu Srbije, kao i položaj srpskog stanovništva u današnjoj Albaniji, može se izvući zaključak

¹⁰ Slobodan Mileusnić, *Duhovni genocid – kulturna katastrofa*; Dostupno preko: <https://www.sanu.ac.rs/Izdanja/SrbiNaKosovu/04MileusnicSlobodan.pdf> (Pristupljeno 20. februara 2018).

kakvim uslovima života bi bili izloženi Srbi u drugoj albanskoj državi i kakvu podelu bi to izazvalo u srpskom narodu. Takođe, htenja i želje naroda su od velike važnosti ne samo za društveni, već i za ekonomski prosperitet. O značaju saglasnosti između volje naroda i ljudi koji su na vlasti govori Milan Matić. „Kad god bi u istoriji dolazilo do saglasnosti i harmonije između izvornih osećanja i nadanja naroda i nastojanja njihovih vodećih ljudi ka pravdi, slobodi, jednakosti i vrlinama u državi, to je dovodilo do velikog napretka i slave države i društva.”¹¹

BIBLIOGRAFIJA

- [1] Antonijević V. Snežana, *Mogućnosti unapređenja zaštite i očuvanja srpske nacionalne baštine prostora Metohije na početku 21. veka*, doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti, 2013.
- [2] Antonijević Snežana, Čvorović Zoran, *Zaštita i očuvanje srpske nacionalne baštine na prostoru Metohije*; Dostupno preko: <http://srbinaokup.info/?p=65732> (Pristupljeno 22. februara 2018).
- [3] Janković Đorđe, *Srednji vek Kosova i Metohije – Arheološka istraživanja*; Dostupno preko: <https://www.rastko.rs/arheologija/djankovic-kosmet.html> (Pristupljeno 20. februara 2018).
- [4] Kočović Dragoslav, *Socijalna politika* (Drugo dopunjeno izdanje), Fakultet političkih nauka, Beograd, 2007.
- [5] *Konvencija o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine*, „Službeni list SFRJ”, Međunarodni ugovori, br. 56/74; Dostupno preko: [http://www.kultura.gov.rs/docs/stranice/82128418889499865927/10.%20Konvecija%20o%20zastiti%20svetske%20kulturne%20i%20prirodne-bastine%20\(1972\).pdf](http://www.kultura.gov.rs/docs/stranice/82128418889499865927/10.%20Konvecija%20o%20zastiti%20svetske%20kulturne%20i%20prirodne-bastine%20(1972).pdf)
- [6] Konvencija za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, „Službeni list FNRJ” – dodatak, br. 4/56; Dostupno preko: [http://www.kultura.gov.rs/docs/stranice/82128418889499865927/8.%20Konvencija%20za%20zastitu%20kulturnih%20dobara%20u%20slucaju%20oruzanih%20sukoba\(%20Hag,%201954\).pdf](http://www.kultura.gov.rs/docs/stranice/82128418889499865927/8.%20Konvencija%20za%20zastitu%20kulturnih%20dobara%20u%20slucaju%20oruzanih%20sukoba(%20Hag,%201954).pdf)
- [7] Medić Mile, *Zaveštanja velikog župana srpskog Stefana Nemanje svom sinu svetom Savi*; Dostupno preko: https://www.rastko.rs/knjizevnost/umetnicka/mmedic/mmedic-zavestanja_c.html (Pristupljeno 23. februara 2018).
- [8] Mileusnić Slobodan, *Duhovni genocid – kulturna katastrofa*; Dostupno preko: <https://www.sanu.ac.rs/Izdanja/SrbiNaKosovu/04MileusnicSlobodan.pdf> (Pristupljeno 20. februara 2018).

¹¹ Dragoslav Kočović, *Socijalna politika* (Drugo dopunjeno izdanje), Fakultet političkih nauka, Beograd, 2007, str. 94.

- [9] Stepić Milomir, *Perspektive Kosova i Metohije u kontekstu globalnih geopolitičkih koncepcija*; Dostupno preko: <https://www.sanu.ac.rs/Izdanja/SrbiNaKosovu/18StepicMilomir.pdf> (Pristupljeno 23. februara 2018).

Jovan Berić

CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE AS
THE ARCHETYPE OF THE SERBIAN PEOPLE
AND THE PIVOT OF NATION'S SURVIVAL

Abstract

This paper attempts to analyze cultural and historical heritage throughout centuries, while also focusing on the importance of this heritage – not only in terms of the survival of Serbs during the four centuries of Turkish slavery and the construction of the modern Serbian republic, but also in terms of ingraining moral values of the natural law in all individuals, as they seem to be fading from their conscience under the influence of American globalization. It will also analyze the international frame and position of the Republic of Serbia in the interdependent world, so as to help us grasp both the positive and the negative effects of the decision which could disrupt the fragile peace on the Balkan Peninsula. This paper, thus, concludes that Serbia, as a country with the rich cultural and historical heritage and traditions that have been kept alive through epic poetry for centuries, needs to consider all of its future actions carefully. Hasty decisions could divide the already heterogeneous Serbs even further, thus defaming the glorious history of Serbia and its notable figures. Furthermore, the solution to the Kosovo issue and the stand the Republic of Serbia chooses to take will dictate the decisions and proceedings of the international community towards Serbia in the future.

Key words:

Kosovo and Metohija, Serbian people, cultural and historical heritage, tradition, identity, international frame, the position of Serbia.